

Демшевська Альона Сергіївна

майстер виробничого навчання,

комунальний заклад «Чернігівський центр професійно-технічної освіти»

Чернігівської обласної ради,

м. Чернігів, Україна

alenademshevskya@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

***Анотація.** У статті розглядається питання розвитку педагогічної майстерності майстра виробничого навчання як ключового чинника підвищення ефективності професійної підготовки здобувачів освіти у закладах професійної освіти. Акцент зроблено на поєднанні професійної компетентності, педагогічних методів, психолого-педагогічної підготовки та участі у професійних спільнотах. Окремо висвітлено напрями удосконалення педагогічної майстерності, практичні рекомендації. Розроблений підхід спрямований на формування висококваліфікованих робітників та забезпечення сучасного рівня освітнього процесу у закладах професійної освіти. Дослідження проводилося у 2024–2025 навчальному році на базі КЗ «Чернігівський центр професійно-технічної освіти» Чернігівської обласної ради.*

***Ключові слова:** педагогічна майстерність, професійний розвиток, компетентність, інноваційні технології, методична діяльність.*

***Annotation.** The article addresses the issue of developing the pedagogical mastery of a vocational training instructor as a key factor in increasing the effectiveness of*

students' professional training in vocational education institutions. Emphasis is placed on the integration of professional competence, pedagogical methods, psychological and pedagogical training, and participation in professional communities. Particular attention is given to the directions for improving pedagogical mastery and practical recommendations. The proposed approach is aimed at training highly qualified workers and ensuring a modern level of educational process in vocational education institutions. The research was conducted during the 2024-2025 academic year at the Municipal Institution Chernihiv Center of Vocational Education of Chernihiv Regional Council.

Key words: *pedagogical mastery, professional development, competence, innovative technologies, methodological activity.*

Вступ. Сучасний розвиток професійної освіти супроводжується оновленням виробничих технологій і зростанням вимог до результатів підготовки кваліфікованих робітників, що актуалізує питання якості організації виробничого навчання [2]. У цих умовах ключовою фігурою є майстер виробничого навчання, який забезпечує формування практичних умінь здобувачів освіти та впровадження ефективних педагогічних рішень [1; 3; 4].

Педагогічна майстерність майстра виробничого навчання пов'язана зі здатністю застосовувати сучасні методи і технології навчання, враховувати психолого-педагогічні особливості здобувачів освіти та підтримувати їх навчальну мотивацію [1; 9]. Водночас потребує подальшого уточнення питання, які саме вектори професійного розвитку та форми методичної підтримки забезпечують стійке зростання педагогічної майстерності майстрів у практиці закладу професійної освіти.

Мета статті – розкрити сутність професійної компетентності майстра виробничого навчання та визначити шляхи удосконалення педагогічної майстерності як пріоритетного напрямку професійного розвитку.

Виклад основного матеріалу. У сучасній системі професійної освіти особливе значення набуває розвиток педагогічної майстерності майстра виробничого навчання, оскільки саме від його компетентності залежить ефективність організації освітнього процесу та якість підготовки кваліфікованих робітників. Сучасні технологічні зміни, процеси модернізації виробничих циклів і зростаючі вимоги до професійної кваліфікації робітників створюють необхідність постійного оновлення знань і навичок педагогічного персоналу [2].

Педагогічна майстерність майстра виробничого навчання розглядається як інтегрована характеристика його професійної компетентності, що забезпечує результативне планування й організацію виробничого навчання, формування професійних умінь і навичок здобувачів освіти та досягнення запланованих результатів підготовки [1; 9]. У сучасних умовах вона передбачає не лише високий рівень фахових знань і практичного досвіду, а й готовність до постійного оновлення педагогічного інструментарію, використання інноваційних методів і технологій навчання, а також орієнтацію на розвиток мотивації здобувачів освіти до професійного становлення [2; 4].

З метою наочного узагальнення основних складників і логіки формування педагогічної майстерності майстра виробничого навчання доцільно подати її структурну схему (рис. 1).

Структурно педагогічна майстерність майстра виробничого навчання (рис.1) проявляється через систему взаємопов'язаних складників: *мотиваційний* (професійна мотивація, ціннісні орієнтації, готовність до саморозвитку), *когнітивний* (методична обізнаність, знання сучасних технологій навчання та психолого-педагогічних основ роботи з підлітками/дорослими), *діяльнісний* (уміння планувати й організовувати виробниче навчання, застосовувати інтерактивні та проєктні методи, використовувати цифрові ресурси), *рефлексивний* (самооцінювання, аналіз результатів навчання, використання зворотного зв'язку та корекція власних методів) [6; 9].

Рис. 1. Структура педагогічної майстерності

Такий підхід дає змогу комплексно оцінювати рівень педагогічної майстерності, визначати напрями професійного розвитку майстра та обґрунтовувати вибір форм методичної підтримки.

Для майстра виробничого навчання педагогічна майстерність передбачає: поєднання теоретичних знань і практичних умінь, що забезпечує ефективне засвоєння матеріалу та його подальше застосування у виробничій практиці, використання сучасних педагогічних методів і технологій, таких як інтерактивні та проєктні методи, модульні програми та цифрові освітні ресурси, що сприяє підвищенню результативності навчання, формування внутрішньої мотивації та позитивного ставлення здобувачі освіти до професії, що впливає на якість підготовки майбутніх фахівців і їх готовність до самостійного виконання виробничих завдань [4; 7].

Дослідження проводилося протягом 2024-2025 навчального року на базі КЗ «Чернігівський центр професійно-технічної освіти» Чернігівської обласної ради. У дослідженні взяли участь 20 майстрів виробничого навчання закладу. Використовувалися такі методи: анкетування, педагогічне спостереження,

тестування рівня педагогічної майстерності, аналіз педагогічного досвіду. Рівень педагогічної майстерності оцінювався за чотирма критеріями: мотиваційним, когнітивним, діяльнісним та рефлексивним [6; 9].

Критерії та приклади показників оцінювання педагогічної майстерності майстра виробничого навчання показано в таблиці 1.

Таблиця 1

**Критерії та приклади показників оцінювання педагогічної майстерності
майстра виробничого навчання ***

№ з/п	Критерій	Показники (приклади)
1	Мотиваційний	професійна мотивація; готовність до саморозвитку; ціннісне ставлення до педагогічної діяльності
2	Когнітивний	знання сучасних методів і технологій навчання; знання психолого-педагогічних основ навчання дорослих/підлітків; методична обізнаність
3	Діяльнісний	уміння планувати та організовувати виробниче навчання; застосування інтерактивних і проєктних методів; використання цифрових ресурсів
4	Рефлексивний	самооцінювання; аналіз результатів навчання; використання зворотного зв'язку; корекція власних методів

- Складено за джерелами [6; 9]

Проаналізовані критерії та приклади показників оцінювання педагогічної майстерності майстра виробничого навчання (табл. 1) створюють можливості для комплексної діагностики рівня педагогічної майстерності та об'єктивізації результатів оцінювання. Вони дають змогу визначити сильні сторони й проблемні зони професійної діяльності майстрів, спланувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку та підібрати цільові форми методичної підтримки (тренінги, наставництво, майстер-класи). Застосування зазначених критеріїв забезпечує моніторинг динаміки змін і корекцію педагогічних підходів у процесі організації виробничого навчання здобувачів освіти.

У процесі дослідження було визначено вектори удосконалення педагогічної майстерності, які включали: тренінги з педагогічної комунікації, майстер-класи з інтерактивних методів навчання, наставництво та педагогічний коучинг, рефлексивні сесії самооцінювання, обмін досвідом у професійних спільнотах.

Упровадження зазначених заходів здійснювалося поетапно та супроводжувалося повторною діагностикою за тими самими критеріями (мотиваційним, когнітивним, діяльнісним і рефлексивним) [6; 9]. Для узагальнення результатів використовувався розподіл за рівнями (низький, середній, високий), що дало змогу простежити динаміку змін у групі майстрів (n=20).

Отримані результати засвідчили позитивні зрушення: зросла частка майстрів із високим рівнем педагогічної майстерності та зменшилася частка з низьким рівнем; найбільш виражені зміни спостерігалися за діяльнісним і рефлексивним критеріями, що проявлялося у ширшому застосуванні інтерактивних і проєктних методів, використанні цифрових ресурсів та системнішому аналізі власної педагогічної діяльності.

Таблиця 2

Розподіл майстрів виробничого навчання за рівнями педагогічної майстерності (n=20) до та після впровадження заходів

Рівень	До, осіб (%)	Після, осіб (%)
Низький	6 (30%)	2 (10%)
Середній	10 (50%)	9 (45%)
Високий	4 (20%)	9 (45%)
Разом	20 (100%)	20 (100%)

Результати дослідження (табл. 2) засвідчили позитивну динаміку рівня педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання (n=20). Частка учасників із низьким рівнем зменшилася з 30% (6 осіб) до 10% (2 особи), тоді як

частка з високим рівнем зросла з 20% (4 особи) до 45% (9 осіб). Питома вага середнього рівня майже не змінилася: 50% (10 осіб) на початку та 45% (9 осіб) після впровадження заходів. Отримані дані свідчать про перехід частини майстрів переважно з низького (а частково – із середнього) рівня до високого, що корелює з реалізацією тренінгів, наставництва, майстер-класів і рефлексивних сесій та підтверджує результативність запропонованих векторів удосконалення педагогічної майстерності.

Практичні рекомендації для підвищення педагогічної майстерності включають:

- систематичне підвищення кваліфікації через участь у курсах, тренінгах і вебінарах за актуальними напрямками професійної та педагогічної діяльності;
- упровадження інноваційних технологій навчання (цифрові платформи, симулятори, мультимедійні засоби, інтерактивні методи);
- розроблення диференційованих завдань і програм навчання з урахуванням рівня підготовки, інтересів і мотивації здобувачів освіти;
- рефлексію власної педагогічної діяльності через аналіз результативності застосованих методів і збір зворотного зв'язку від здобувачів освіти та колег;
- розвиток комунікативних і психологічних навичок шляхом використання прийомів мотивації, організації групової роботи та попередження/управління конфліктними ситуаціями [3; 4; 7; 10].

Зміст наведених рекомендацій узгоджується з логікою критеріїв оцінювання педагогічної майстерності (табл. 1) і забезпечує цілеспрямований вплив на їх складники. Зокрема, підвищення кваліфікації та опанування сучасних методів навчання передусім посилюють когнітивний критерій (оновлення методичної обізнаності), тоді як упровадження інтерактивних, проєктних і цифрових технологій безпосередньо впливає на діяльнісний критерій (планування та організація виробничого навчання). Диференціація завдань відповідно до потреб здобувачів освіти підсилює мотиваційний критерій і сприяє зростанню навчальної

мотивації. Натомість рефлексія, аналіз результатів і використання зворотного зв'язку забезпечують розвиток рефлексивного критерію через корекцію власних педагогічних дій та підвищення якості організації освітнього процесу. Розвиток комунікативних і психологічних навичок є наскрізною умовою ефективності зазначених рекомендацій, оскільки підтримує педагогічну взаємодію, командну роботу та конструктивне розв'язання проблемних ситуацій у навчально-виробничому середовищі.

Практична реалізація рекомендацій передбачає їх інтеграцію у конкретні освітні ситуації виробничого навчання. У зв'язку з цим доцільно навести приклад педагогічного рішення, яке поєднує інноваційні методи, групову взаємодію, наставницький супровід і рефлексивний компонент та може бути відтворене у діяльності майстрів різних професій. Наведений нижче кейс демонструє застосування проєктного та практико-орієнтованого підходів, організацію командної роботи, наставницький супровід майстра і використання зворотного зв'язку під час виконання завдань. Водночас кейс створює умови для розвитку діяльнісного й рефлексивного критеріїв педагогічної майстерності, оскільки передбачає планування виробничого навчання, супровід виконання технологічних операцій і подальший аналіз результатів роботи здобувачів освіти .

Кейс упровадження проєктного та практико-орієнтованого навчання.

З метою удосконалення педагогічної майстерності майстер виробничого навчання застосував елементи проєктного та практико-орієнтованого навчання під час вивчення теми «Приготування страв з овочів». На організаційному етапі проведено інструктаж з охорони праці та санітарії, після чого здобувачам освіти запропоновано навчально-виробничий проєкт «Овочеве меню здорового харчування».

Здобувачів освіти об'єднали в малі групи й визначили зміст роботи: добір рецептів відповідно до принципів раціонального харчування; оформлення технологічних карток; підготовка сировини, інвентарю та робочого місця;

приготування і презентація готових страв. У процесі виконання проєкту майстер виробничого навчання здійснював наставницький супровід: консультував групи, коригував технологічні операції, контролював дотримання санітарних вимог і звертав увагу на естетичне оформлення страв.

Результати виконання проєкту засвідчили підвищення практичної підготовленості здобувачів освіти: удосконалення технологічних умінь і навичок, розвиток командної взаємодії та зростання мотивації до професійного саморозвитку. Для майстра виробничого навчання впровадження проєкту стало підтвердженням ефективності інноваційних підходів і доцільності системного професійного вдосконалення.

Висновки. Удосконалення педагогічної майстерності майстра виробничого навчання є стратегічним і пріоритетним напрямом професійного розвитку в системі професійної освіти. Результати дослідження засвідчили ефективність запропонованої моделі та підтвердили її вплив на підвищення рівня педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання (зростання частки високого рівня та зменшення частки низького рівня). Реалізація моделі сприяє підвищенню якості педагогічної діяльності, формуванню стійкої мотивації до саморозвитку та вдосконаленню організації виробничого навчання.

Систематичний розвиток компетентностей майстра виробничого навчання забезпечує підвищення якості професійної підготовки здобувачів освіти, оскільки педагог здатний результативно планувати й організовувати освітній процес, інтегрувати теоретичні знання з практичними вміннями та застосовувати сучасні педагогічні технології. Це створює передумови для підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих робітників, готових до виконання сучасних виробничих завдань і адаптації до змін на ринку праці.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні та апробації цифрових інструментів розвитку педагогічної майстерності в системі

післядипломної освіти, а також у вивченні впливу різних форм професійного розвитку на якість підготовки здобувачів освіти у закладах професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Волошин С. П., Коваленко Т. М. Професійно-технічна освіта: сучасні тенденції та інновації. Львів : Світ освіти, 2020. 256 с.
2. Гнатюк Л. І. Психолого-педагогічні основи професійної підготовки здобувачів освіти в ПТНЗ. Харків : Ранок, 2019. 180 с.
3. Дмитренко Н. О. Сучасні методи навчання у професійно-технічних закладах. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 2. С. 45-52.
4. Іваненко В. М. Професійний розвиток педагога в умовах інноваційного навчання. Київ : Академія, 2020. 224 с.
5. Кузьменко О. П. Методика організації виробничого навчання у ПТНЗ. Одеса : Фенікс, 2018. 208 с.
6. Литвиненко Т. М. Інтерактивні та проєктні технології у професійно-технічній освіті. *Професійна освіта: досвід, проблеми, перспективи*. 2022. № 4. С. 34–41.
7. Міністерство освіти і науки України. Про затвердження Державного стандарту професійно-технічної освіти: наказ від 11.04.2019 № 397. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0507-19> (дата звернення: 27.01.2026).
8. Пархоменко В. І. Формування педагогічної компетентності майстра виробничого навчання. *Науковий вісник ПТНЗ*. 2021. № 6. С. 21–30.
9. Шевченко О. В. Самоосвіта і підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ. Київ : Логос, 2020. 160 с.